

cel ales ulterior de autorii gramaticii polone. Într-un capitol introductiv se fundamentează teoretic principiile generale pentru înțelegerea problemei formării cuvintelor: părțile constitutive ale vocabulei, deosebirile între analiza morfologică a cuvintului și cea derivativă, legătura dintre ele, noțiunea de afix («formant»), funcțiile multiple ale afixelor și originea lor. Afixele apar din cuvinte independente: *dziej* = cel ce face; *dobro-dziej* = binefăcător; din contaminarea mai multor afixe: *niczy* < -*nik*, (-*nic*) + -*czy*: *leś-niczy* și prin «procesul perintegrației și absorbției, alt mijloc foarte productiv de apariție a afixelor: *druk* + *arnia* > *drukar* + *nia* «tiparniță» (p. 175).

În continuare, în cap. II, se trec în revistă toate afixele caracteristice fiecărei părți de vorbire, insistându-se asupra transformării valorii semantice, imprimate de afixe rădăcinii și asupra viabilității lor în diferite timpuri. Ultimul capitol al părții a II-a este consacrat cuvintelor compuse. Tipurile moștenite din slava comună se păstrează neschimbate. Singura inovație o constituie prescurtările, care își largesc sfera de întrebuințare din ce în ce mai mult în epoca noastră.

Obiectul părții a III-a îl constituie studiul evoluției formelor flexionare — morfologia, pornind de la situația existentă în slava comună. Dezvoltarea sistemului flexionar s-a făcut în sensul simplificării, pe de o parte, a formelor, prin simplificarea terminațiilor ca rezultat al diferitelor procese fonetice, iar pe de altă parte, a sistemului flexionar în esență. În cadrul numelui are loc un proces treptat de ștergere a diferențelor tematice și în același timp de cristalizare a noilor criterii flexionare — genurile. Această transformare se încheie în linii mari în cursul sec. al XVI-lea, când există un sistem flexionar încheiat⁵, în cadrul căruia secolele următoare nu vor aduce schimbări esențiale. În acest timp, înainte de secolul al XVI-lea, dispăre declinarea substantivală a adjectivelor, rămânând cea pronominală (compusă cu pron. -*je*, -*je*, -*ja*), evoluată fonetic. În urma folosirii frecvente a numeralului, dualul este uzitat din ce în ce mai puțin, în așa fel încât în sec. al XVII-lea are loc dispariția lui totală. Tot acum — sec. XVII — începe să se definească și genul personal, fixat la sfârșitul sec. al XVIII-lea. În cadrul conjugării situația este identică. Formele se transformă prin simplificarea terminațiilor. Sistemul timpurilor evoluează și el, atât cantitativ cât și calitativ. Confuziile de formă și necesitățile de aspect duc la dispariția în sec. al XVI-lea, a imperfectului și aoristului, ale căror funcții sunt preluate de trecutul compus. Mai mult ca perfectul se întrebuințează tot mai rar, devenind în zilele noastre aproape un arhaism. Celelalte categorii temporale din slava comună se păstrează transformându-se numai ca formă și, ceea ce trebuie subliniat, în funcție de aspect.

Un loc important îl ocupă în ultima parte a cărții — a IV-a — tratarea istorică a sintaxei. Deși mai greu de studiat decât celelalte părți ale sistemului gramatical, întrucât schimbările sunt aparent inezisabile și destul de mici după părerea unor lingviști⁶, sintaxa polonă prezintă schimbări importante. Scopul urmărit de autori în prezentarea transformărilor sintactice este, pe de o parte, demonstrarea unei continuități în dezvoltarea sintaxei de la o formă calitativ inferioară la o formă superioară, iar pe de altă parte reliefaarea pe acest fond evolutiv a celor mai importante inovații și schimbări survenite. Uneori aceste schimbări sunt determinate de situații și elemente noi apărute în morfologie, bunăoară fixarea genului personal. Apoi construcții ca *dwa syny byli* «erau doi fii» (subiectul la N. pl. se acordă cu predicatul în număr) sunt înlocuite de altele de tipul *trzech executorów się zostalo* «au rămas trei executori» (subiectul e la G. pl. iar predicatul la sing.). Alteori schimbările sunt cauzate de evoluția limbii în funcție de gândire. La un moment dat construcții ca *Bogu rodzica* «Domnului născătoare» (D. sing. în locul G. sing. actual) nu mai corespund, se simt învechite și treptat sunt înlocuite cu altele *Boga rodzica* «Maica Domnului» (G. sing. de astăzi în locul vechiului D. sing.). La fel se întâmplă și în cazul întrebuințării conjuncțiilor, pronumelor relative, ordinei cuvintelor în propoziții și a propozițiilor în frază. În expunere se pleacă de la unitățile care alcătuiesc propoziția și se încheie cu prezentarea succinată a elementelor frazei, de fiecare dată insistându-se asupra reliefării și explicării elementului nou.

La sfârșit se dă un indice bibliografic și unul de cuvinte. În prezentarea cât mai accesibilă a aspectelor lingvistice de un real folos sunt schițele grafice, bine alcătuite, care sintetizează sugestiv expunerea. Scrisă la un nivel științific înalt, bazată pe o informație bogată, prezentând un material lingvistic vast și judicios sistematizat, lucrarea savanților polonezi reprezintă o contribuție de valoare în domeniul slavisticii.

Stan Velea

⁵ Procesul de cristalizare a sistemului flexionar durează până în sec. al XVIII-lea și al XIX-lea, însă încă din sec. al XVI-lea avem elementele de bază deja stabilite. Confuziile persistă și azi în dialectele limbii polone.

⁶ A. Meillet și A. Vaillant, în *Le slave commun*, Paris, 1934, p. 473.